

Ірина КОСТЮК

**УКРАЇНА і СВІТ:
вступ до історії та громадянської освіти**

**Методичні матеріали
для 6 класів
закладів загальної середньої освіти**

Урок 17

Київ · Світич · 2023

Урок 17. Україна на шкалі історичного часу*Як Україна пов'язана зі світовою історією?*

Пропонований зміст	Лінія часу для людини, родини, народу, людства. Хронологія і синхронність. Україна на шкалі історичного часу
Очікувані результати навчання відповідно до ДСБО	<ul style="list-style-type: none"> • локалізує події в часі [6 ГІО 1.1.2]; • розташовує події у хронологічній послідовності, укладає хронологічну таблицю [6 ГІО 1.1.2-1]; • встановлює послідовність історичних подій за допомогою лінії часу [6 ГІО 1.1.2-2]; • встановлює одночасність подій в історичному просторі, тривалість подій, явищ, процесів та їх віддаленість одних від одних (у межах теми, з допомогою вчителя) [6 ГІО 1.1.3-1]; • розрізняє природні, економічні, політичні, соціальні, технологічні та культурні зміни та наводить приклади впливу цих змін на життя людини і суспільства в минулому і теперішньому [6 ГІО 1.3.1-1]; • формулює запитання щодо можливого впливу тих чи тих подій на життя суспільства, окремих груп людей [6 ГІО 1.3.2-1]; • добирає інформацію за заданими критеріями [6 ГІО 3.1.2-1]; • формулює висновок, судження на основі наведених фактів [6 ГІО 4.1.2-2]
Пропоновані види навчальної діяльності	<ul style="list-style-type: none"> • Робота з лінією часу та подіями, пошук інформації з допомогою вчителя про певні події. • Групова / парна робота з хронологією
Змістові лінії	Людина і суспільство. Людина і світ уявлень та ідей

ХІД УРОКУ**Крок 1 (4–5 хв)**

Почніть із запитань 1–3 на с. 91. Питання 3 може виявитися складним для швидкої відповіді, однак підштовхуйте учнів та учениць до міркування про значущість події, важливість і впливовість. Звертайте увагу на те, що значущість події для людини та країни, держави може як збігатися, наприклад, війна, революція, так і мати різний вимір.

Бесіда щодо питання 3 буде основою для виконання завдання 4.

Крок 2 (20–25 хв)Варіант 1

Об'єднайте учнів та учениць в кілька малих груп. Запропонуйте їм у групах ознайомитися з лінією часу (джерело 1) та підготувати письмову відповідь на питання 5 на с. 99 і визначити, до якої сфери суспільного життя можна віднести певні події.

Під час роботи груп варто підходити та допомагати дітям з визначенням сфер життя:

- Політичні — ті, що стосуються влади та держави
- Військові
- Господарські / економічні
- Культура
- Повсякденне життя

Зверніть увагу, що поняття "повсякденне життя" не вказано в завданні 5, однак це може допомогти урізноманітнити міркування учнів й учениць. У такому разі деякі події, такі як захоплення монголами Києва чи Перша світова війна тощо можуть бути позначені і як військові, і як такі, що впливають на життя кожної людини в державі чи багатьох державах одночасно.

Також учителю слід відповідати на можливі запитання щодо певних понять, поданих у запропонованій підбірці подій. Наприклад, хто такі гуни, що таке Французька революція чи теракти в США.

У сильному класі запропонуйте учням та ученицям самостійно у групах знайти інформацію.

Після роботи у групах запропонуйте для фронтального обговорення питання 6. Допмагайте з тим, щоб визначити просто одночасні події та події, що впливають одна на одну. У сильному класі діти можуть вказати пов'язаність між виникненням монгольської імперії та нападом на Київ, Першою світовою війною та участю українців у ній, епідемією у світі та країні, виникненням парового транспорту.

Варіант 2

За технічної можливості підготуйте картки з вказаними в параграфі (джерело 1) подіями на аркушах різного кольору: один колір для подій з історії України, інший — для подій із всесвітньої історії. Обговорюючи події і пояснюючи їх, самостійно або з допомогою кількох учнів й учениць розмістіть ці картки на мотузці у класі. Це можна зробити і на стіні за допомогою клейкої стрічки. Тоді кольорові аркуші-картки з позначенням подій будуть розміщені поруч чи одна на одній. Така візуалізація допоможе чіткіше представити тяглість історії, яка представлена через конкретні факти.

Перейдіть до фронтального обговорення питання 6. Допмагайте з тим, щоб визначити просто одночасні події та події, що впливають одна на одну.

Від учнів та учениць не вимагається знати події, вказані в параграфі, — лише здатність бачити, що пов'язаність життя людства може бути показана через певні події. Ключовим, хоча неочевидним і непростим на цьому етапі вивчення історії для дітей має стати твердження:

Якщо зіставити лінії часу окремих держав або народів, ми побачимо, що деякі події для них спільні, але чимало інших просто відбуваються одночасно. Вони не обов'язково пов'язані між собою, адже можуть відбуватися в різних частинах світу або мати значення лише для окремої групи людей. Так само, якщо події відбуваються одна за одною, це не завжди означає, що одні з них є причинами, а інші — наслідками.

Крок 3 (8–10 хв)

Запропонуйте підсумкові запитання:

– *Навіщо створюють лінії часу? Що саме вони допомагають зрозуміти про минуле?*

– Чому для отримання повної інформації про минуле нашої країни недостатньо лінії часу з подіями історії України, а потрібна також стрічка часу з подіями світової історії?

Стимулюйте відповіді з прикладами, повні, до інтонаційної крапки.

Нагадайте пов'язаність історії окремої родини із життям країни (попередній урок).

Покажіть попередньо записані на дошку / аркуш паперу освітні завдання для уроку:

Після ознайомлення з матеріалами параграфа й виконання завдань ти зможеш:

- Установлювати послідовність історичних подій за допомогою лінії часу та їх віддаленість від сучасності.
- Коментувати одночасність подій в історичному просторі та прогнозувати їх взаємопов'язаність.
- Пояснювати поняття "синхронність", "хронологічна послідовність".
- Логічно висловлюватися та переконувати.

Запропонуйте таблицю для самооцінювання:

Твердження	Так / ні / не впевнений / не впевнена
Я можу пояснити, що таке лінія часу	
Я можу пояснити, що таке хронологічна послідовність	
Я можу пояснити, що таке одночасність подій	
Я можу пояснити, що таке взаємопов'язаність подій, та навести приклади	

Домашнє завдання запропонуйте на вибір:

1. Дати відповідь на запитання з рубрики "Домашнє завдання" (три-п'ять речень з прикладами).
2. Повторити основні поняття теми 3.
3. Як випереджальне завдання до наступної теми пригадати з курсу для 5 класу матеріал § 17 та 15.